

Ciberassetjament a dones: el masclisme s'escampa a les xarxes

Les dones són les principals víctimes de l'assetjament en línia. Diàriament reben comentaris sexistes i amenaces directes a les xarxes socials. Aquests atacs tenen un greu impacte en les dones que el reben –segons Amnistia Internacional– i sovint queden impunes davant de la dificultat de determinar l'autoria dels agressors amagats darrere perfils ocults. CRÍTIC aborda el ciberassetjament masclista amb dades, analitzant les conseqüències, els límits legals de les denúncies i el testimoni de dones diverses que l'han patit.

Abigail Armengol / @abigailarmen

A l'Estat espanyol, una de cada cinc dones pateix agressions a la xarxa (un 19% afirmen haver-ne rebut), segons un [estudi d'Amnistia Internacional](#). Patir assetjament masclista a Internet vol dir viure situacions de pressió continuada en el temps a la xarxa que atempten contra la intimitat, l'honor o la moral de la dona i que li generen malestar, inseguretat o angoixa fins al punt d'haver de canviar d'hàbits. La definició la fa Paz Lloria, professora titular de dret penal de la Universitat de València, doctora del Màster en violència de gènere i especialista en ciberassetjament.

L'informe d'Amnistia també detalla les repercussions principals que pateixen les víctimes d'aquest assetjament. Les dades que recull són preocupants. A l'Estat espanyol, **el 55% de les dones que han patit ciberassetjament ha afirmat tenir problemes per dormir**, el mateix percentatge que ha assegurat que té temor de connectar-se a Internet o a les xarxes socials. El 52% de les dones ha assegurat que arran d'haver patit ciberassetjament digital té l'autoestima més baixa o que ha perdut la confiança en si mateixa. El 51% va més enllà i ha dit haver patit atacs de pànic, ansietat i estrès després d'haver rebut agressions masclistes a la xarxa, mentre que el 48% ha confirmat que té dificultats per concentrar-se.

Les conseqüències de la pressió tenen efectes en gairebé tots els casos. **El 81% de les dones a Espanya que han patit abusos 'online' han canviat la manera d'utilitzar les xarxes socials**, limitant els continguts que publiquen, per exemple, com denunciava també un article de la codirectora del Màster de gènere i comunicació de la UAB, Isabel Muntané. L'informe d'Amnistia també revela que, per a moltes, l'assetjament ha tingut conseqüències més enllà d'Internet i que el 41% de les dones ha vist afectada la seva integritat física en el context de recepció d'abusos i el 24% ha vist afectada la vida de les seves famílies.

'Ciberassetjament masclista: internet també té gènere', l'article d'Isabel Muntané
<https://t.co/KTxsiUNlIM> pic.twitter.com/MFDdOOLZZq

— ARA Opinió (@ARAopinio) [April 4, 2017](#)

Pocs mecanismes de control

L'advocada penalista Laia Serra, experta en discurs d'odi i violències masclistes, explica que, de la mateixa manera que passa al món real ('offline'), **la intensitat de l'assetjament depèn de molts factors**: de la reiteració, del grau de violència del missatge, del context, de l'abast de la divulgació o de la situació de vulnerabilitat de la víctima. Serra afirma que una sola piulada, per exemple, si és molt intensa i té una divulgació molt important, ja pot ser considerada ciberassetjament.

"Qüestionar algú pel seu físic fa mal, insultar és un altre nivell i amenaçar de violar o fer mal al seu entorn és anar més enllà", diu l'advocada. Serra demana a **les empreses gestores de les grans xarxes socials que compleixin el seu compromís a escala europea del juny del 2016** d'incrementar els mecanismes de control per lluitar contra el discurs de l'odi.

El ciberassetjament a dones és perseguible com a delicte d'odi a partir de la reforma del Codi penal del 2015

Cristina Ribas, coordinadora d'Amnistia Internacional Catalunya, explica que les noves tecnologies, integrades en qualsevol àmbit de la nostra vida, faciliten que la discriminació masclista existent a l'entorn analògic passi al món virtual. La diferència és que a la xarxa els continguts circulen com la pólvora per la viralitat que té: **"Un tuit amb un insult pot generar una onada d'odi focalitzat en pocs minuts"**.

Ciberassetjament i impunitat

Quan l'autor dels fets fa servir les noves tecnologies, queda emparat per **l'anonimat que li proporcionen els perfils ocults i això dificulta enormement la persecució del delicte**. Ho afirma la penalista Paz Lloria, que, a més, subratlla que les unitats de delictes tecnològics tant de la Policia Nacional com de la Guàrdia Civil tenen mitjans limitats.

En els casos de ciberassetjament masclista, s'ha de determinar des de quin ordinador s'ha comès l'acció, a través, per exemple, del número IP, i això no garanteix la possibilitat d'imputar l'autoria, ja que qualsevol persona pot haver utilitzat aquella màquina en un moment concret en què la tingues a l'abast, pot haver utilitzat una xarxa wifi pública o pot haver robat aquest mateix senyal. A banda, s'ha de tenir en compte que **aquestes dades les han d'oferir les plataformes, habitualment amb seu als Estats Units**. Aquestes han d'accedir a facilitar determinada informació i, atès que es regeixen per normes diferents d'Espanya, no sempre hi estan disposades. D'altra banda, l'advocada penalista Laia Serra explica que, per **provar els missatges ofensius, no és suficient la captura de pantalla** —sovint desestimada pels jutges pel risc de manipulació— i és molt important assegurar la prova amb empreses de certificació de contingut digital.

"Som moltes les dones d'àmbits diferents que patim aquest tipus d'assetjaments. Tenim a l'abast les polítiques de bloqueig de les plataformes, denunciar a la policia i guardar totes les proves que es pugui per si en algun moment es localitza l'assetjador", explica Lloria, que també indica que **la ciberviolència masclista es pot començar a tallar perseguint delictes d'odi o d'assetjament**.

En aquest sentit, el Codi penal inclou, des de la darrera reforma del 2015, el motiu de gènere dins dels anomenats delictes d'odi contra un grup o persona determinada (art. 510 CP) i l'agregant genèric de l'article 22.4 del Codi penal. Per tant, **l'assetjament a les xarxes és perseguible a través dels delictes de violència de gènere quan s'emmarquin en les relacions de parella o exparella** i a través dels delictes d'odi quan es tracti de continguts discriminatoris envers les dones.

L'advocada Laia Serra diu que, al costat de missatges racistes, xenòfobs o transfòbics, el discurs sexista és el més oblidat

Lloria recorda que actualment amb les TIC és més fàcil cometre els delictes d'assetjament per l'anomenada '**intimitat accelerada**', amb la qual cada vegada es bolquen més dades a Internet i, per tant, l'autor té molta informació de la víctima i això facilita la comissió de determinats delictes. D'altra banda, la '**desinhibició online**' facilita les conductes d'assetjament, amenaces i coaccions perquè és molt més senzill posar per escrit comentaris vexatoris o humiliants. També ajuda al fet que la conducta sigui reiterativa, un fet que ha portat a afirmar que els trastorns obsessius compulsius augmenten a les xarxes socials.

El discurs de l'odi a les xarxes

Internet i les xarxes socials proporcionen una nova plataforma de divulgació del discurs de l'odi ja existent. El discurs de l'odi és una acció comunicativa orientada a promoure i alimentar les manifestacions d'odi i rebuig cap a una persona o grup de persones amb característiques compartides, en aquest cas, el gènere. L'objectiu d'aquests missatges és **denigrar, intimidar, promoure prejudicis, incitar a la discriminació i fins i tot a la violència contra les dones**.

L'advocada penalista Laia Serra, experta en discurs d'odi i violències masclistes, creu que a poc a poc comença a haver-hi una certa sensibilització i consciència sobre què és i el mal que pot arribar a fer el discurs de l'odi. Serra explica que, **al costat de missatges racistes, xenòfobs o transfòbics, el discurs sexista és el més oblidat**. "Aquests discursos són exercicis de poder, són missatges destinats a recordar-nos el nostre lloc de subordinades dins la societat", diu Serra.

Serra està convençuda que **el masclisme està altament organitzat a la xarxa** i sap com utilitzar les eines per difondre el seu discurs i atacar dones que encarnin certes reivindicacions feministes, ja es dediquin a la política, al periodisme o altres sectors professionals. Agredint-les, assegura Serra, infligeixen un càstig col·lectiu i busquen dissuadir la resta de dones de pronunciar-se en veu alta per defensar les seves idees i trencar rols de gènere. Segons l'advocada, "no es pot subestimar la capacitat de fer mal a les xarxes i s'ha de ser estrateg i saber amb quins suports es compta abans d'actuar".

Una resposta penal

Serra creu que **davant d'un ciberatac masclista s'ha d'adaptar la resposta en funció de si es tracta d'un atac espontani o organitzat**. Aquest últim depèn de la sofisticació de la piulada, en el cas de Twitter (dia i hora de l'emissió, nombre de perfils atents per piular al mateix temps i 'hashtag' compartit), però també de si prové de perfils que es dediquen a això i que compten amb el suport i la difusió de 'lobbies'.

Rebre el suport d'institucions i col·lectius feministes i de drets humans és efectiu i reparador en ciberatacs de menys intensitat

Aquesta advocada creu que la via penal pot ser la resposta davant dels casos més greus; però, **davant de la resta de ciberatacs masclistes de menys intensitat, la millor resposta és la social**. "S'ha d'evitar que els agressors acabin reivindicant-se com a màrtirs de la llibertat d'expressió". Serra hi afegeix que sovint és més efectiu i reparador per a la persona agreujada i col·lectivament **rebre el suport de les institucions, dels col·lectius feministes, de drets**

humans i de la ciutadania en general més que no pas una desgastant i llarga peregrinació judicial, encara que acabi en condemna. “D’aquesta manera s’aprofita l’atac per contrarestar el missatge, generar debat social i teixir aliances”.

Serra destaca les xifres de ciberassetjament de l'[enquesta europea del 2014](#) sobre violència de gènere de l'Agència Europea de Drets Fonamentals. També fa esment de [CIBERESPECT](#), una guia pràctica d'intervenció en línia per a ciberactivistes elaborada per l'Institut Europeu de Drets Humans de Catalunya, SOS Racisme Catalunya i United Explanations. Es tracta d'un manual per reconèixer i respondre al fenomen del ciberodi. Les activistes [#AkellarreCiberfeminista](#) també han elaborat un 'kit d'autodefensa ciberfeminista' en aquest sentit:

La revelació de secrets, el delictes més comú

En l'àmbit de la parella, **els dos delictes a Internet més representatius en les denúncies dels Mossos són el delictes d'encobriment i revelació de secrets ('sexting' i 'hacking')**, amb 180 denúncies el 2017 i un increment de l'11% en relació amb el 2016, i el d'assetjament ('stalking'), amb 49 denúncies i un increment del 75% respecte al 2016. Els Mossos creuen que ha arribat la informació que certes conductes d'assetjament també es poden denunciar en el món virtual perquè són perseguibles d'ofici i, per tant, tenen resposta penal. En aquest sentit, **la reforma del Codi penal del 2015 contribueix a augmentar la protecció de la dona davant de casos de ciberassetjament** en l'àmbit de la parella amb la introducció, entre d'altres, dels nous delictes d'assetjament ('stalking') (art. 172 ter CP) i de difusió d'imatges amb el consentiment de la víctima però sense autorització per difondre-les ('sexting') (art. 197.7 CP).

Raquel Eскурriol, psicòloga de Tamaia, explica que les noves tecnologies han generat noves formes de control i d'assetjament. És el cas de les aplicacions que els assetjadors instal·len als mòbils de les víctimes per geolocalitzar-les o bé augmenten la seva presència en la vida de les dones amb missatges al telèfon, correu electrònic i xarxes socials amb la intenció d'aïllar-la. “També és molt comú bloquejar i desbloquejar el WhatsApp com a mesura de càstig i així s'aconsegueix controlar la comunicació”, diu la psicòloga. Segons ella, **a través dels mòbils i de les xarxes socials s'amplifiquen els efectes psicològics de la violència masclista** com la por, l'ansietat, l'aïllament i la depressió. A més, segons Eскурriol, hi ha una disminució dels espais de seguretat. L'agressor pot actuar les 24 h, no solament al carrer, sinó a través de WhatsApp, de 'mails', de xarxes socials.

La psicòloga Raquel Eскурriol creu que a través de les xarxes socials s'amplifiquen els efectes psicològics de la violència masclista

Segons Paz Lloria, les noves tecnologies s'han convertit en una plataforma ideal per a la comissió de delictes. No solament els informàtics en el sentit estricte, sinó també els 'clàssics'. L'espai digital, diu, no deixa de ser un reflex de la societat de l'entorn analògic tot i que a escala punitiva encara no hi ha equiparació. Recorda que la violència de gènere és sobretot un problema de desigualtat, d'educació en la falta de paritat, en la creença que l'home està per damunt de la dona i que, **mentre existeixi la falta d'igualtat, el maltractament persistirà. A l'entorn analògic i al virtual.**

Testimonis: “Jo també he patit ciberassetjament”

El ciberassetjament masclista és un problema transversal que pateixen moltes dones. CRÍTIC ha volgut recollir el testimoni d'algunes d'elles, molt diferents entre si, per donar visibilitat a les

experiències en primera persona d'aquestes dones.

Glòria Serra, periodista | [@gloria_serra](#)

L'assetjament masclista, l'he patit més aviat al carrer; a Internet no he tingut problemes. Recordo una vegada que em van perseguir quan era més jove, 'magrejades' al metro, en espais públics i algun exhibicionista. Al món virtual no estic gaire exposada; únicament tinc un compte de Twitter que faig servir estrictament per parlar del programa. He bloquejat un parell de persones perquè m'han insultat pel contingut de la feina que he fet, però no pel fet de ser dona. Crec que, si el presentador hagués estat un home, hauria rebut igual. Companyes com la Tania Llasera, més exposada que jo, si que sé que tenen problemes en aquest sentit.

Gemma Lienas, escriptora i exdiputada de Catalunya Sí que Es Pot | [@gemmalienas](#)

Per Twitter he tingut moltíssims atacs, sobretot mentre vaig estar a la política activa. **El dia que va aparèixer el meu nom com a candidata, en menys d'una hora vaig rebre uns 300 tuits ofensius:** des de 'tonta', ignorant, fins a lletja, passant per puta, i molts insults més. La gran majoria eren homes; però també m'ho van fer algunes dones. Algunes d'aquestes persones eren amics o companys de feina. Em provocava tanta ansietat que amb el pas del temps he disminuït molt les meves aportacions en aquesta plataforma. També he rebut atacs com a feminista i com a articulista. Els homes es creuen que sempre coneixen millor el tema que de què tractes que no pas tu. Recentment, una noia jove em va suplantar la identitat i em vaig endur un ensurt majúscul. Potser això no és tan un problema d'assetjament, com el fet que la gent jove creu que tot el que és a la xarxa es pot agafar sense que passi res.

Ana I. Bernal-Triviño, professora de la UOC i periodista | [@anaisbernal](#)

Fa vuit anys que rebo insults, però han augmentat des que escric sobre feminismes. M'he verificat el compte a Twitter i puc arribar a bloquejar de 5 a 10 usuaris el dia. **M'envien missatges explícitament masclistes des de perfils falsos amb crítiques al meu aspecte físic, atacs de contingut sexual o amenaces.** També m'han assetjat 'falsos aliats', és a dir, companys periodistes o activistes que t'escriuen diàriament i comenten totes les teves publicacions. N'hi va haver un que fins i tot es va descarregar fotos de la meva família de Facebook i les va difondre a Twitter. És evident que es necessita una resposta més contundent per part de les plataformes i s'hauria de fixar aquesta qüestió a l'agenda política. Penso que no hi ha un rebuig social al masclisme com passa amb el racisme i al final es tracta d'un problema d'educació.

Eulalia Corralero, impulsora de Las Kellys Confederadas | [@LalyCorralero](#)

Fa relativament poc temps que vaig començar a moure'm per les xarxes socials, però ja he patit assetjament a Twitter i a Facebook. Potser no tant per ser dona, sinó més aviat per ser una 'kelly', una netejadora, i portar un moviment reivindicatiu del col·lectiu de treballadores d'hostaleria (Las Kellys Confederadas). **Moltes persones es creuen amb dret a difondre rumors i desprestigiar el treball dels altres emparades en l'anonimat d'un perfil fals.** A les xarxes també m'he trobat amb usuaris homes que busquen relacions i que, si no respons com ells volen, no paren de molestar fins que els bloqueges.

Lidia Infante, experta en màrqueting digital | [@LidiaInfanteM](#)

A Twitter he rebut insults, fotos explícites de dones assassinades, apallissades, d'armes i de nens o

animals violats. Depenent de l'època i del contingut que publiqui a la xarxa, puc arribar a rebre'n 30 el dia. Això afecta la teva qualitat de vida. De fet, he arribat a passar por de veritat. M'he plantejat diverses vegades abandonar aquesta xarxa per no haver de patir més assetjament. **Hi ha una cultura de l'ús de la xarxa extremament violenta cap a les dones i això no interessa a les plataformes perquè es devaluï econòmicament.** Els seus responsables no se n'adonen que tenen una responsabilitat vers les minories oprimides i que actualment s'estan emprant per perpetuar estructures patriarcales.

Bel Olid, escriptora | [@BelOlid](#)

He rebut assetjament a la xarxa per totes bandes: per no ser heterosexual, per ser catalanista, per ser independentista, per ser dona... Per existir, en definitiva. **La meua política davant el ciberassetjament és bloquejar.** A la primera que algú m'insulta bloquejo i llestos. Em preocupa molt més l'assetjament al carrer perquè aquest sí que no hi ha manera de bloquejar-lo.

Candela Antón, actriu | [@CandelaAntn2](#)

He tingut més problemes d'assetjament de 'viva voce' a l'època de l'Institut, on vaig rebre tot tipus d'insults per viure lliurement la meua sexualitat. Sóc activa bàsicament a Instagram i **alguna vegada se m'ha criticat per estar massa grassa per ser actriu.** També em va escriure un home des dels Estats Units que es volia casar amb mi tant sí com no. No n'he fet ni cas. Em faig càrrec que hi ha gent que ho passa malament i segurament, si em passés, marxaria de les xarxes socials. Personalment no els dono gaire valor. Actualment es tendeix a compartir molta informació i això permet a tothom qui ho vulgui saber on vius i què fas en cada moment. Penso que hi ha poca educació en aquest sentit i que no som del tot conscients de com ens exposem. A més, l'anonimat que ofereix Internet i que permet que hi hagi persones que es dediquin a assetjar vol dir que tenim un greu problema com a societat que cal analitzar.